

20 Μαΐου, 1991

[ΠΙΚΗΣ, ΠΟΓΙΑΤΖΗΣ, ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΗΣ, Δ/στές]

ΣΤΑΥΡΟΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ,

Εφεσείων,

v.

A. N. STASIS ESTATES LTD & ANOTHER,

Εφεσίβλητου.

(Πολιτική Έφεση Αρ. 7504).

Δίκαιο των Συμβάσεων — Ποινική ρήτρα — άρθρο 74(1) του περί Συμβάσεων Νόμου, Κεφ. 149 — Απουσία μαρτυρίας που να συσχετίζει την έκταση της πραγματικής ζημίας με το προβλεπόμενο από την ποινική ρήτρα ποσό.

Ο Εφεσείων κίνησε αγωγή εναντίον των Εφεσιβλήτων απαιτώντας το υπόλοιπο της αξίας ξυλουργικής εργασίας που εκτέλεσε 5
δυνάμει έγγραφης συμφωνίας. Οι Εφεσίβλητοι ήγειραν ανταπαιτή-
ση για κακοτεχνίες και για καθυστέρηση στην παράδοση της εργα-
σίας. Η συμφωνία μεταξύ των διαδίκων προέβλεπε ότι ο χρόνος 10
παράδοσης της εργασίας θεωρείτο πολύ σημαντικός από τον εργο-
δοτή και "γι αυτό και για κάθε μέρα καθυστέρηση θα αφαιρούν-
ται ΛΚ30 (τριάντα λίρες)". Στην πρωτόδικη ακρόαση δεν προσή-
χθηκε οποιαδήποτε μαρτυρία που να επιτρέπει στο Δικαστήριο να
καθορίσει εύλογη αποζημίωση χωρίς απόδειξη πραγματικής ζη- 15
μίας. Το Δικαστήριο εξέδωσε απόφαση, επί της ανταπαιτήσεως,
υπέρ των Εφεσιβλήτων για £500 για τις κακοτεχνίες, αφού αποδέ-
χθηκε την μαρτυρία που προσήγαγαν, και για £1.000 για τις καθυ-
στερήσεις, εφαρμόζοντας εν μέρει την πιο πάνω πρόνοια της συμ-
φωνίας. Ο Εφεσείων υπέβαλε έφεση και οι Εφεσίβλητοι αντέφεση, 20
ισχυριζόμενοι ότι έπρεπε να εφαρμοσθεί πλήρως η επίδικη πρό-
νοια. Εγέρθηκε επίσης από τον Εφεσειόντα θέμα εξόδων, διότι το
πρωτόδικο Δικαστήριο, που είχε εκδώσει απόφαση υπέρ του Εφε-
σειόντα επί της απαιτήσεως, είχε διατάξει όπως ο καθένας από
τους διαδίκους πληρώσει τα έξοδά του.

Αποφασίσθηκε ότι

(α) Στην απουσία συσχετισμού του καθορισθέντος ποσού των 25
£30 ημερησίως με την έκταση της πραγματικής ζημίας που πιθανό
να προέκυψε από την καθυστέρηση, το καθορισθέν ποσό εξομοιών-
νεται με ποινική ρήτρα. Επομένως, το Δικαστήριο, ελλείψει μαρτυ-
ρίας δεν μπορούσε να επιδικάσει οποιοδήποτε ποσό σαν αποζη- 30
μιώσεις, παρά την καθυστέρηση που βρήκε ότι υπήρχε.

(β) Το εύρημα του πρωτόδικου Δικαστηρίου πάνω στο οποίο βασίσθηκε για να εκδόσει απόφαση υπέρ των Εφεσίβλητων για τις κακοτεχνίες αφορούσε την αξιοπιστία των μαρτύρων και δεν συνέτρεχε λόγος ανατροπής του.

- 5 (γ) Σχετικά με τα έξοδα, κρίθηκε ότι δεν συνέτρεχαν λόγοι που να δικαιολογούν επέμβαση στην άσκηση της διακριτικής ευχέρειας του Δικαστηρίου.

*Η έφεση επιτράπηκε εν μέρει με έξοδα.
Η αντέφεση απορρίφθηκε χωρίς έξοδα.*

- 10 Υποθέσεις που αναφέρθηκαν:

Parakokkinou v. Kanther (1982) 1 C.L.R. 65

Holy Monastery of Ayios Neophytos Paphos v. Antoniadis (1968) 1 C.L.R. 10

Lambrianides v. Electricity Authority of Cyprus (1968) 1 C.L.R. 466.

- 15 Έφεση και αντέφεση.

- Έφεση και αντέφεση κατά της απόφασης του Επαρχιακού Δικαστηρίου Πάφου (Αναστασίου, Α.Ε.Δ.) που δόθηκε στις 10 Οκτωβρίου, 1987 (Αρ. Αγωγής 1740/85) με την οποία επεδικάστηκε το ποσό των £4.450 στον ενάγοντα για εκτέλεση διαφόρων ξυλουργικών εργασιών και στους 20 εναγομένους το ποσό των £1.500 επί της ανταπαίτησης για κακοτεχνίες και καθυστέρηση παράδοσης της εργασίας.

Α. Δημητριάδης, για τον εφεσείοντα.

- 25 *Ε. Κωμοδρόμος με Ν. Καθηζιώτη, για τους εφεσίβλητους.*

Cur. adv. vult.

ΠΙΚΗΣ, Δ. Την απόφαση του Δικαστηρίου θα δώσει ο δικαστής κ. Χρυσοστομής.

- 30 ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΗΣ, Δ. Ο εφεσείων-ενάγων είναι ξυλουργός και βάσει γραπτής συμφωνίας ημερ. 27.12.84,

εκτέλεσε διάφορες ξυλουργικές εργασίες σε οικοδομή διαμερισμάτων της εφεσίβλητης-εναγόμενης 1 εταιρείας, που ήταν υπό ανέγερση. Επίσης, εκτέλεσε και άλλη ξυλουργική εργασία προς όφελος του εφεσίβλητου-εναγόμενου 2, κύριου μετόχου και διευθυντή της εφεσίβλητης εταιρείας, 5
προσωπικά.

Ο εφεσείων με την αγωγή του αξίωσε εναντίον των εφεσιβλήτων το υπόλοιπο της αξίας της ξυλουργικής εργασίας που εκτέλεσε και οι εφεσίβλητοι ήγειραν ανταξίωση για αποζημιώσεις, για καθυστέρηση παράδοσης της εργασίας και για κακοτεχνίες. 10

Η υπόθεση προχώρησε με την ακρόαση και στις 10.10.87, το Πρωτόδικο Δικαστήριο εξέδωσε την απόφαση του.

Η αξίωση του εφεσείοντα εναντίον του εφεσίβλητου 2 απορρίφθηκε χωρίς έξοδα, γιατί το Δικαστήριο βρήκε πως η αξίωση του εφεσείοντα ξοφλήθηκε. Επίσης το Δικαστήριο εξέδωσε απόφαση προς όφελος του εφεσείοντα και εναντίον της εφεσίβλητης εταιρείας για το ποσό των £4.450, που ουσιαστικά δεν αμφισβητήθηκε και αφορούσε το υπόλοιπο της εκτελεσθείσας εργασίας. 15
20

Το αντικείμενο της έφεσης και της αντέφεσης είναι η ανταπαίτηση με την οποία οι εφεσίβλητοι αξίωσαν £3.896 αποζημιώσεις για κακοτεχνίες και £2.010 αποζημιώσεις για καθυστέρηση παράδοσης της εργασίας για 67 μέρες προς £30 την ημέρα, σύμφωνα με σχετικό όρο της συμφωνίας της 27.12.84. Το Δικαστήριο επί της ανταπαίτησης επιδίκασε προς όφελος των εφεσιβλήτων το ποσό των £500 για τις κακοτεχνίες και το ποσό των £1.000 για την καθυστέρηση παράδοσης της εργασίας. 25

Όσον αφορά τα έξοδα, το Δικαστήριο διάταξε όπως ο καθένας από τους διαδίκους πληρώσει τα έξοδα του. 30

Ο εφεσείων περιόρισε τους λόγους της έφεσης του στο θέμα των καθυστερήσεων και στο θέμα των εξόδων. Όσον

αφορά το θέμα των καθυστερήσεων, ο δικηγόρος του εφε-
 σείοντα προσβάλλει σαν εσφαλμένο το σχετικό εύρημα
 του Δικαστηρίου, το οποίο παρατίθεται σε κατοπινό στά-
 διο της απόφασης. Όσον αφορά τα έξοδα, εισηγήθηκε πως
 5 το Δικαστήριο έπρεπε να επιδικάσει έξοδα και στην απαί-
 τηση και στην ανταπαίτηση και αναφέρθηκε στην υπόθεση
Parakokkinou v. Kanther (1982) 1 CLR 65, 79.

Οι εφεσίβλητοι με την αντέφεση τους προσβάλλουν την
 απόφαση του Δικαστηρίου για τις καθυστερήσεις και τις
 10 κακοτεχνίες και ισχυρίζονται ότι το Δικαστήριο έπρεπε
 να επιδικάσει προς όφελος τους ολόκληρο το ποσό της
 ανταπαίτησης τους και στις δυο περιπτώσεις. Για το θέμα
 των καθυστερήσεων ο δικηγόρος των εφεσιβλήτων αμφι-
 σβητεί και αυτός την ορθότητα του σχετικού ευρήματος
 15 και εισηγείται πως, με βάση τη μαρτυρία που το Δικαστή-
 ριο αποδέχτηκε και συγκεκριμένα τη μαρτυρία του Μ.Ε.2
 Χριστάκη Χριστοδούλου, που ανέφερε πως μέχρι τις
 30.6.85, 3-4 διαμερίσματα ήταν τελειωμένα, ενώ θα έπρεπε
 να ήταν και τα 13 διαμερίσματα τελειωμένα μέχρι τις
 20 30.4.85, το Δικαστήριο έπρεπε να επιδικάσει στους εφεσί-
 βλητους, αποζημιώσεις ίσες προς £30 ημερησίως για πε-
 ρίοδο 60 ημερών, δεδομένου ότι ο όρος παράδοσης της ερ-
 γασίας ήταν ουσιαδής όρος της σύμβασης ημερ. 27.12.84
 και το ποσό των αποζημιώσεων εκ £30 ημερησίως ήταν
 25 συμφωνημένο.

Το Δικαστήριο αξιολογώντας τη μαρτυρία πάνω στο
 θέμα, τη χαρακτήρισε ότι δεν είναι και τόσο καθαρή, γιατί
 δεν υπάρχει απευθείας μαρτυρία αναφορικά με το χρόνο
 της καθυστέρησης, το αν αυτή οφειλόταν στην ύπαρξη επι-
 30 πλέον εργασίας και τον αριθμό των διαμερισμάτων που
 παραδόθηκαν έγκαιρα. Ακολούθως, στη σελ. 49, παράγρα-
 φος (δ) της απόφασης, το Δικαστήριο λέγει τα ακόλουθα:

"(δ) Εύκολα συνάγεται το συμπέρασμα από τις μαρ-
 τυρίες και τη συμπεριφορά των Εναγομένων ότι αυτοί
 35 εγκατέλειψαν σε κάποιο στάδιο τις απαιτήσεις τους για
 καθυστέρηση. Άλλως δεν θα υπέγραφαν το "καλώς
 έχουν", δια εκείνο το υπόλοιπο εάν κατά τους υπολογι-

σμούς τους οφειλόταν σε αυτούς ποσό μεγαλύτερο από εκείνο που όφειλαν αυτοί στον Ενάγοντα. Παρ' όλον τούτο θεωρώ ότι πρέπει να τους δοθεί ένα κάποιο ποσόν εφ' όσον τα γεγονότα δεν είναι τόσο ξεκαθαρισμένα.

5

(ε) Κάνοντας τους δικούς μου υπολογισμούς κατέληξα στο συμπέρασμα εν όψει των ανωτέρω ότι ένα ποσό £1,000 είναι λογικό δια σκοπούς καθυστέρησης. Διότι-

(ι) από τις £2,010.- που ζητούν αφαιρώ περίπου το ένα τρίτο διά τα συμπληρωμένα και το ποσό των £400.- που ήδη αφαιρέθη κατά την σύσκεψη της 19.7.85."

10

Το Δικαστήριο με το να κρίνει ότι τα γεγονότα δεν ήταν ξεκαθαρισμένα, δεν τεκμηρίωσε λόγο για την εξαγωγή συμπερασμάτων που να δικαιολογούν την απόδοση αποζημιώσεων. Επίσης το συμπέρασμα του Δικαστηρίου ότι οι εφεσίβλητοι εγκατέλειψαν σε κάποιο στάδιο τις απαιτήσεις τους για καθυστέρηση, έρχεται σε αντίθεση με το συμπέρασμα του ότι:

15

"Παρ' όλον τούτο θεωρώ ότι πρέπει να τους δοθεί ένα κάποιο ποσόν εφ' όσον τα γεγονότα δεν είναι τόσο ξεκαθαρισμένα."

20

Το συμπέρασμα αυτό είναι αυθαίρετο και συνεπώς δικαιολογείται ο παραμερισμός του στα πλαίσια της έφεσης.

Ενόψει των πιο πάνω, δεν κρίνουμε σκόπιμο να ασχοληθούμε με τον άλλο λόγο παραμερισμού του ευρήματος αυτού που προβλήθηκε από το δικηγόρο των εφεσιβλήτων και που αφορά το εύρημα περί εγκατάλειψης της αξίωσης για αποζημιώσεις από τους εφεσίβλητους, επειδή δεν αναφέρθηκε στη δικογραφία και δεν εγέρθηκε ποτέ από τον εφεσεύοντα.

25

30

Η κατάληξη μας αυτή, προδικάζει και την τύχη της αντέφεσης πάνω στο θέμα των καθυστερήσεων, γιατί το

5 Εφετείο δεν μπορεί να εκδόσει απόφαση για μεγαλύτερο ποσό όπως εισηγείται ο δικηγόρος των εφεσιβλήτων, δεδομένου ότι ο καθορισμός αυτός ανάγεται στην κρίση του Πρωτόδικου Δικαστηρίου και γιατί δεν υπάρχει το αναγκαίο υπόβαθρο για να στηρίξει ένα τέτοιο εύρημα.

10 Το θέμα των καθυστερήσεων θα μπορούσε να αποτελέσει θέμα επανεκδίκασης. Όμως οι εφεσίβλητοι δεν μπορούσαν να επιτύχουν, εν πάση περιπτώσει, γιατί, όχι μόνο δεν προσκόμισαν μαρτυρία για να αποδείξουν την ισχυριζόμενη ζημιά, αλλά ούτε υπήρξαν ενώπιον του Δικαστηρίου οποιαδήποτε στοιχεία που να του επιτρέπουν να αποδόσει εύλογη αποζημίωση. Συνεπώς, δεν μπορεί να δοθεί στους εφεσίβλητους η ευκαιρία να καλυτερεύσουν τη θέση τους με την επανεκδίκαση.

15 Στη συμφωνία της 27.12.84 συμφωνήθηκε όπως η Ξιλουργική εργασία παραδοθεί την 30.4.84. Επίσης αναφέρθηκαν σε αυτή τα ακόλουθα:

20 "Ο εργοδότης το χρόνο της παραδόσεως της εργασίας το θεωρεί πολύ σημαντικό γι' αυτό και για κάθε μέρα καθυστέρηση θα αφαιρούνται ΛΚ30 (τριάντα λίρες)."

25 Στη συμφωνία εκείνη δεν αναφέρεται ότι η ζημιά προϋπολογίστηκε και κατά την ακρόαση δεν παρουσιάστηκε οποιαδήποτε σχετική μαρτυρία που να επιτρέπει στο Δικαστήριο να καθορίσει εύλογη αποζημίωση χωρίς απόδειξη πραγματικής ζημιάς.

Το άρθρο 74(1) του Περί Συμβάσεων Νόμου Κεφ. 149, αναφέρει τα ακόλουθα:

30 "74.-(1) Εάν εν τη συμβάσει διαλαμβάνηται όρος ως προς το ποσόν το καταβλητέον εν περιπτώσει παραβάσεως ταύτης η ποινική ρήτρα, εν περιπτώσει παραβάσεως της συμβάσεως υπό του ενός των συμβαλλομένων, ο έτερος δικαιούται, και αν έτι δεν αποδειχθή ότι υπέστη εκ ταύτης πραγματικήν ζημίαν ή απώλειαν, να λάβη

παρά του υπαιτίου εύλογον αποζημίωσιν μη υπερβαίνουσαν το ούτω ορισθέν ποσόν, ή, αναλόγως της περιπτώσεως, την ποινικήν ρήτραν.

Ρήτρα περί καταβολής ηυξημένου τόκου από της υπερημερίας δύναται να θεωρηθή ως ποινική ρήτρα." 5

Οι επιπτώσεις του άρθρου αυτού αναλύθηκαν σε αριθμό υποθέσεων.

Στην υπόθεση *The Holy Monastery of Ayios Neophytos Paphos v. Yiannakis Neokli Antoniadēs* (1968) 1 C.L.R. 10, στη σελ. 28 αναφέρονται τα ακόλουθα: 10

"It is identical to section 74 of the Indian Contract Act, 1872, as amended by the Indian Contract Act Amendment Act, 1889. As stated in Pollock and Mulla on the Indian Contract and Specific Relief Acts, 8th ed. pp. 480-481, these provisions in India were intended to get rid of the distinction in English law between liquidated damages and penalties; and to carry the tendency in the English case law on the subject to its full consequences." 15

Επίσης στην υπόθεση *Demetris M. Lambrianides and 2 v. Electricity Authority of Cyprus* (1968) 1 CLR 466, στη σελ. 476 είναι χρήσιμο να αναφερθεί το ακόλουθο απόσπασμα: 20

"As to the question whether any evidence was led to prove the damage or loss sustained, section 74 provides that the party complaining of the breach is entitled to compensation 'whether or not actual damage or loss is proved to have been caused thereby', and the compensation payable is 'reasonable compensation', not exceeding the amount named in the contract, as may be assessed by the Court." 25 30

Στην απουσία συσχετισμού του καθορισθέντος ποσού των £30.- ημερησίως με την έκταση της πραγματικής ζη-

5 μιάς που πιθανό να προέκυψε από την καθυστέρηση, το καθορισθέν ποσό εξομοιώνεται με ποινική ρήτρα. Το συμπέρασμα αυτό είναι πρόδηλό από την έλλειψη οιουδήποτε συσχετισμού του ποσού της ζημιάς με τον αριθμό των διαμερισμάτων, των οποίων η παράδοση καθυστέρησε.

Επομένως, το Δικαστήριο ελλείπει μαρτυρίας δεν θα μπορούσε να επιδικάσει οποιοδήποτε ποσό σαν αποζημιώσεις, παρά την καθυστέρηση που βρήκε ότι υπήρξε.

10 'Όσον αφορά το θέμα για τις κακοτεχνίες, που εγείρεται στην αντέφεση, ο δικηγόρος των εφεσιβλήτων εισηγείται πως το Δικαστήριο έπρεπε να αποδεχθεί τη μαρτυρία του Μ.Υ.1 Σταύρου Αγαπίου και όχι του Μ.Ε.2 Χριστάκη Χριστοδούλου.

15 Το πρωτόδικο Δικαστήριο, με βάση τη μαρτυρία που αποδέχθηκε, προέβη σε θετικό εύρημα και επεδίκασε στους εφεσίβλητους αποζημιώσεις £500. Δεν έχουμε πεισθεί ότι συντρέχει λόγος ανατροπής του ευρήματος αυτού του πρωτόδικου Δικαστηρίου αναφορικά με την αξιοπιστία των μαρτύρων που κατάθεσαν ενώπιον του.

20 'Όσον αφορά τα έξοδα της δίκης, δεν κρίνουμε ότι συντρέχουν λόγοι που να δικαιολογούν επέμβαση στην άσκηση της διακριτικής ευχέρειας του πρωτόδικου Δικαστηρίου.

25 Η έφεση επιτρέπεται. Το μέρος της απόφασης που αφορά την επιδίκαση αποζημιώσεως για καθυστέρηση παράδοσης εργασίας παραμερίζεται με έξοδα υπέρ του εφεσείοντα.

Η αντέφεση απορρίπτεται, χωρίς άλλη διαταγή για έξοδα.

*Η έφεση επιτρέπεται με έξοδα. Η
αντέφεση απορρίπτεται χωρίς έξοδα.*